

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntöne 21.11.2023 (VN/17751/2023)

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntoni lausuntopyynnössänne esittämiinne oikeuskanslerinviraston muistioon liittyviin kysymyksiin:

1. Onko ”kansallisen turvallisuuden” ja ”kansallisen turvallisuuden suojaamisen” sisältö määritelty jo muualla niin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, että hallituksen esitykseen sisältyvissä lakiehdotuksissa siihen voidaan tukeutua tiedonluovutusperusteena tai tiedonsaantiperusteena?

Olen todennut valtioneuvoston tiedustelulainsäädäntöä koskeneesta selonteosta (VNS 11/2021 vp) eduskunnan puolustusvaliokunnalle antamassani lausunnossa, että kansallisen turvallisuuden suojaaminen on siviili- ja sotilastiedusteluviranomaisen tietojen saannin perusteeksi sinällään varsin väljä ja että tämänkaltainen tietojen saannin peruste olisikin perusteltua kytkeä kiinteämmin siviili- ja sotilastiedustelun tarkoitukseen sekä tiedustelulaeissa määriteltyihin siviili- ja sotilastiedustelun kohteisiin. Mielestäni sama koskee myös kansallisen turvallisuuden suojaamisen käyttämistä tietojen luovuttamisen perusteena.

Kansallisen turvallisuuden suojaamisen oleminen siviilitiedustelun tarkoituksena ilmenee poliisilain 5 a luvun 1 §:stä. Siviilitiedustelun kohteena olevat toiminnot on määritelty poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä. Poliisilain 5 a luvun 4 §:n mukaan tiedustelumenetelmän käytön yleisenä edellytyksenä siviilitiedustelussa on, että tiedonhankinnan kohteena on toiminta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Edellä tarkoittamani tietojen saannin tai tietojen luovuttamisen perusteen kytkeminen siviilitiedustelun tarkoitukseen ja siviilitiedustelun kohteisiin voitaisiin nähdäkseni toteuttaa esimerkiksi siten, että Suojelupoliisin tietojen saantia tai tietojen luovuttamista koskevissa säännöksissä käytettäisiin ilmaisun ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi” sijasta ilmaisua ”kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta” ja että säännösten perusteluissa viitattaisiin kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan tarkemman määrittelyn osalta poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä säädettyyn.

2. Miten suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat ehdotukset suhteutuvat suojelupoliisille poliisilaissa ja muualla annettuihin tiedonsaantioikeuksiin?

Tietyn viranomaisen tietojen saantiin tai tietojen luovuttamiseen sovellettavat säännökset ovat usein hajallaan eri säädöksissä, jotka on vielä laadittu eri aikoina. Tämän seurauksena viranomaisen tietojen saannin tai tietojen luovuttamisen sääntelystä ei yleensä muodostu täysin johdonmukaista kokonaisuutta. Kyse voi olla muun muassa tietojenvaihdon sääntelystä tietojen luovuttajan ja/tai tietojen vastaanottajan osalta, tietojenvaihdon tarpeellisuus- tai välttämättömyyskriteerin käytöstä taikka tietojen pyynnöstä tapahtuvan ja oma-aloitteisen luovuttamisen erottelusta. Sääntelykokonaisuuden johdonmukaisuuden toteuttaminen on vaikeaa yksittäisten säännösten täydentämisen yhteydessä. Täydelliseen johdonmukaisuuteen pääseminen vaatisi eri viranomaisten tietojenvaihtoa koskevan sääntelyn hyvin laajamittaista ja käytännössä vaikeasti toteutettavissa olevaa kokonaisuudistusta.

Edellä sanottu koskee myös Suojelupoliisin tietojen saannin ja tietojen luovuttamisen sääntelyä. Jo pelkästään poliisia itseään koskevan lainsäädännön osalta Suojelupoliisin siviilitiedusteluun liittyvästä tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä säädetään poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä, muiden kuin henkilötietojen luovuttamisesta muille viranomaisille poliisilain 5 a luvun 55 §:n 2 momentissa, muiden kuin henkilötietojen luovuttamisesta yrityksille ja muille yhteisöille poliisilain 5 a luvun 55 §:n 3 momentissa sekä haitallista tietokoneohjelmaa tai -käskeyä koskevien tietojen luovuttamisesta viranomaiselle, yritykselle tai yhteisölle tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun lain 16 §:n 1 momentissa. Poliisin yleisestä tietojen saannista viranomaiselta säädetään poliisilain 4 luvun 2 §:ssä, poliisin yleisestä tietojen saannista yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä poliisilain 4 luvun 3 §:ssä sekä poliisin yleisestä tietojen antamisesta poliisilain 7 luvun 2 §:ssä. Suojelupoliisin henkilötietojen saannista säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 52 §:ssä ja Suojelupoliisin henkilötietojen luovuttamisesta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 50 §:ssä.

3. Miten suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat ehdotukset suhteutuvat muutettavaksi ehdotetuissa laeissa ja niiden säännöksissä muille viranomaisille muihin tarkoituksiin annettuihin tiedonsaantioikeuksiin?

Näkemykseni mukaan kansallisen turvallisuuden suojaaminen olisi edellä tarkoittamani kytkennän toteuttamisen jälkeen mahdollista rinnastaa tietojenvaihtoa koskevissa säännöksissä merkitykseltään vakavien rikosten estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen. Suojelupoliisin toimialaan kuuluvien rikosten estämisessä ja paljastamisessa on puolestaan kyse kansallista turvallisuutta uhkaavista rikoksista (ks. laki poliisin hallinnosta 10 § 1 momentti).

4. Merkitsevätkö suojelupoliisin tiedonsaantioikeuksia koskevat ehdotukset niin automaattista salassapitosäännöksillä suojattujen intressien syrjäytymistä kansallisen turvallisuuden suojaamisen tarkoituksissa, ettei niitä voida pitää perustuslain kannalta hyväksyttävänä edes siinä tapauksessa, että ne sidotaan välttämättömyyskriteeriin?

Näkemykseni mukaan kansallisen turvallisuuden suojaamista olisi edellä tarkoittamani kytkennän toteuttamisen jälkeen mahdollista pitää hyväksyttävänä tietojen saannin ja

tietojen luovuttamisen perusteena ainakin välttämättömyyskriteeriin sidottuna ja kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan luonne huomioon ottaen ehkä myös tarpeellisuuskriteeriin sidottuna.

Poliisilain 5 a luvun 50 §:ssä Suojelupoliisin tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä on sidottu tarpeellisuuskriteeriin, poliisilain 5 a luvun 55 §:n 2 momentissa Suojelupoliisin muiden kuin henkilötietojen luovuttaminen muille viranomaisille tarpeellisuuskriteeriin, poliisilain 5 a luvun 55 §:n 3 momentissa Suojelupoliisin muiden kuin henkilötietojen luovuttaminen yrityksille ja muille yhteisöille välttämättömyyskriteeriin sekä tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelusta annetun lain 16 §:n 1 momentissa Suojelupoliisin haitallista tietokoneohjelmaa tai -käskyä koskevien tietojen luovuttaminen viranomaiselle, yritykselle tai yhteisölle tarpeellisuuskriteeriin.

Kimmo Hakonen
Tiedusteluvalvontavaltuutettu

